

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства освіти і науки України

від _____ № _____

Зареєстровано в Міністерстві юстиції України

від _____ № _____

Методика

розроблення стандартів професійної освіти
на основі компетентнісного підходу

I. Загальні положення

Стандарти професійної освіти на основі компетентнісного підходу (далі – СПО) розробляються відповідно до Конституції України, Законів України «Про освіту», «Про професійно-технічну освіту», «Про професійний розвиток працівників», «Про зайнятість населення», «Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності», постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341 «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій», постанови Кабінету Міністрів України від 31 травня 2017 р. № 373 «Про затвердження Порядку розроблення та затвердження професійних стандартів», розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 1077 «Про затвердження Плану заходів із впровадження Національної рамки кваліфікацій на 2016-2020 роки», розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 квітня 2017 р. № 275-р «Про затвердження середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року та плану пріоритетних дій Уряду на 2017 рік» та інших нормативно-правових документів.

При розробці Методики розроблення СПО на основі компетентнісного підходу (далі – Методика) вивчена та проаналізована зарубіжна практика розроблення СПО у країнах ЄС, США та Канади, враховані пропозиції Європейського фонду освіти та його міжнародних експертів.

Методика спрямована на допомогу фахівцям щодо розроблення СПО з урахуванням вимог та потреб роботодавців.

II. Обґрунтування необхідності та доцільності створення СПО

В умовах динамічних ринкових відносин актуалізується потреба в якісному трудовому потенціалі, здатному успішно конкурувати на ринку праці та задовольняти сучасні вимоги роботодавців. Це, в свою чергу, потребує модернізації системи професійної освіти, перегляду структури й змісту СПО, оновлення нормативно-правової бази.

Постанова Кабінету Міністрів України від 31.05.2017 р. «Про затвердження Порядку розроблення та затвердження професійних стандартів»

№ 373 та розпорядження Кабінету Міністрів України за від 14.12.2016 р. №1077-р «Про затвердження Плану заходів із впровадження Національної рамки кваліфікацій на 2016-2020 роки» передбачають надання роботодавцям можливості визначати необхідні для сучасного ринку праці вимоги до кваліфікації працівників та викладати їх у вигляді загальних, базових компетентностей, трудових функцій та трудових дій у професійних стандартах (далі – ПС).

Метою розроблення СПО є проведення єдиної державної політики у сфері професійної освіти, тобто:

забезпечення у всіх регіонах і в різних галузях економіки еквівалентності професійної освіти й визнання кваліфікації та документів про професійно-технічну освіту;

формування єдиного освітнього простору в Україні;

усунення відмінностей у змісті підготовки конкурентоспроможних на ринку праці кваліфікованих робітників та в термінології, що використовується у професійній освіті;

забезпечення належної підготовки кваліфікованих робітників усіх кваліфікаційних рівнів, формування активної життєвої позиції особистості, здатної орієнтуватися в сучасних соціально-економічних змінах;

створення нормативної бази для функціонування кваліфікаційних рівнів професійної освіти відповідно до Національної рамки кваліфікації.

Об'єктами СПО є результати навчання студентів, учнів, слухачів, система формування компетентностей та критерії оцінювання навчальних результатів.

Розроблення СПО ґрунтується на принципах:

системності, що забезпечує формування змісту професійної підготовки з конкретної професії як системи взаємопов'язаних структурних компонентів СПО;

гнучкості, що дозволяє змінювати зміст і строки оволодіння професією відповідно до вимог ринку праці, запитів роботодавців, потреб особистості;

прозорості, згідно з яким забезпечується чіткий й зрозумілий опис кінцевих результатів, вимог, понять, термінів;

безперервності, згідно з яким забезпечується наступність в оволодінні новими знаннями, вміннями, компетентностями впродовж професійної діяльності;

індивідуалізації, що передбачає організацію навчального процесу з урахуванням особистісних (індивідуальних) потреб;

орієнтації на кінцевий результат, що визначає відповідність кінцевих навчальних результатів тим, що заплановані.

Підґрунтям даної Методики та гарантією якісної розробки СПО виступає багаторічний досвід у напрямі удосконалення змісту професійної освіти, який мають наукові працівники Національної академії педагогічних наук України, Інституту модернізації змісту освіти, висококваліфіковані педагогічні працівники закладів професійної освіти (далі – ЗПО).

Розроблені за даною методикою СПО дозволяють реалізувати право людини на освіту впродовж життя шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти.

III. Терміни та визначення

СПО – документ, що визначає обсяг знань та умінь, якими особа має оволодіти для набуття компетентностей відповідно до вимог ПС.

ПС – документ, що у межах виду трудової діяльності визначає трудові функції, кваліфікацію робітника відповідно до рівнів Національної та галузевих рамок кваліфікацій, умови праці, особистісні якості, вимоги до професійної освіти і навчання, можливі місця роботи. ПС складається з окремих одиниць професійного стандарту, що охоплюють трудові функції та трудові дії.

Професія – здатність виконувати подібні роботи, які вимагають від особи певної кваліфікації.

Трудова функція – складова частина виду трудової діяльності, що є інтегрованим (відносно автономним) набором трудових дій, яка визначається технологічним процесом і передбачає для їх виконання наявність необхідних здатностей у працівника.

Трудова дія – логічно завершена сукупність трудових рухів, що виконуються при незмінних предметах та засобах праці, яка здійснюється для виконання окремої частини трудової функції.

Компетентність/компетентності – здатність особи до виконання певного виду діяльності, що виражається через знання, розуміння, уміння, цінності та інші особистісні якості.

Професійні компетентності – здатність виконувати трудові функції за конкретною професією, що описуються на основі трудових дій, визначених ПС. Професійні компетентності можуть бути узагальнені (або конкретизовані) залежно від специфіки галузі виробництва.

Базові компетентності – знання, уміння та навички, які є підґрунтям для засвоєння професійних компетентностей, необхідних для виконання робіт певного виду економічної діяльності.

Загальні компетентності – загальні здібності й уміння, що дають змогу особі розуміти ситуацію, досягати успіху в професійній та/або соціальній діяльності та забезпечують ефективну професійну й міжособистісну взаємодію.

Національна рамка кваліфікацій – системний і структурований за компетентностями опис кваліфікаційних рівнів.

Кваліфікація – офіційний результат оцінювання і визнання уповноваженим органом компетентностей (результатів навчання), яких особа досягла у відповідності до стандарту.

Кваліфікаційний рівень – структурна одиниця Національної рамки кваліфікацій, що визначається певною сукупністю компетентностей, типових для кваліфікації даного рівня.

Результати навчання – компетентності, які набуває та/або здатна продемонструвати особа після завершення навчання.

Навчальний модуль – логічно завершена складова СПО, що базується на окремій одиниці (трудова функція) професійного стандарту, містить навчальний матеріал, необхідний для досягнення професійних і базових компетентностей та належить до певного рівня кваліфікації. Засвоєння навчального модуля може підтверджуватися відповідним документом (сертифікат, посвідчення, свідоцтво) і у подальшому будуть відповідати частковій кваліфікації.

Компетентнісно-модульний підхід – це комплексний підхід до модульної побудови змісту навчання з конкретної професії, зорієнтований на результати навчання – набуття особою необхідних компетентностей для виконання трудової діяльності

Кваліфікований робітник – це освітньо-кваліфікаційний рівень особи, яка володіє сукупністю знань, умінь, навичок, компетентностей, особистісних якостей, має відповідний досвід їх застосування для вирішення професійних завдань у певній галузі економіки.

IV. Структура СПО

СПО містить загальні для усіх кваліфікацій:

- титульну сторінку;
- сторінку погоджень;
- загальні положення;
- вимоги до результатів навчання;
- порядок кваліфікаційної атестації;
- базовий навчальний блок та зміст базових компетентностей;
- перелік навчальних модулів та професійних компетентностей;
- загальні компетентності;
- визначення сфери професійної діяльності;
- визначення специфічних вимог до випускника ЗПО;
- перелік основних засобів навчання.

СПО для кожної кваліфікації містить:

- вимоги до здобувача професійної освіти;
- зміст професійних компетентностей (вимоги до результатів навчання);
- приклади робіт за кваліфікацією;
- термін навчання за кваліфікацією.

Усі складові СПО детально визначені у макеті СПО (додаток 1).

\

V. Професійні компетентності

Обов'язковим компонентом кожної кваліфікацій є професійні компетентності випускника у визначеній сфері професійної діяльності, які є основою формування навчальних модулів, і які у свою чергу створюють основу організації навчально-виробничого процесу у ЗПО, складання робочих навчальних планів та програм загальнопрофесійної, професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки.

Професійні компетентності визначаються трудовими функціями ПС, на основі яких в подальшому створюються навчальні модулі СПО. Опис трудових функцій ПС через трудові дії формують зміст професійної освіти у вигляді знань, умінь та навичок.

У разі відсутності ПС основою для формування професійних компетентностей є кваліфікаційні характеристики відповідних довідників кваліфікаційних характеристик професій, а трудові функції і трудові дії визначаються робочою групою з розроблення СПО.

У такому випадку проведення функціонального аналізу трудових процесів (операцій, дій, функцій) здійснюється у порядку визначеному п.4.3 Методики розроблення професійних стандартів затвердженої ким (додаток 2).

Для упорядкування узагальнених професійних компетентностей зміст кваліфікаційної характеристики зводиться разом зі змістом трудових дій визначеними ПС або з результатами самостійно проведеного функціонального аналізу трудових процесів. Форма порівняльної таблиці додається до Методики (додаток 3).

VI. Навчальні модулі

Основні вимоги до розроблення навчальних модулів:

робочі програми навчальних модулів розробляються навчальним закладом спільно з підприємствами – замовниками робітничих кадрів;

зміст навчального модуля визначає складові професійної освіти, описані у термінах професійних компетентностей;

структура навчального модуля охоплює теми та види навчальних робіт, необхідні для формування компетентностей;

навчальний модуль забезпечує оволодіння обов'язковим обсягом компетентностей, необхідних для виконання трудових функцій у певній сфері професійної діяльності, визначених ПС;

до змісту навчального модуля включаються компетентності, що враховують техніко-технологічні зміни у виробництві чи сфері послуг, використання новітніх матеріалів, методів організації праці тощо;

VII. Порядок розроблення СПО

Розроблення проектів СПО здійснюється в наступній послідовності:

1) роботодавці, ПТНЗ та інші зацікавлені особи подають до департаменту професійної освіти Міністерства освіти і науки (далі – департамент професійної освіти МОН) пропозиції щодо розроблення СПО з конкретних професій;

2) департамент професійної освіти МОН на основі вищезазначених пропозицій формує перелік робітничих професій для розроблення СПО;

3) департамент професійної освіти МОН та Інститут модернізації змісту освіти МОН (далі – ІМЗО) формують склад робочих груп на підставі пропозицій департаментів (управлінь) освіти і науки обласних та Київської міської державних адміністрацій, роботодавців, інших зацікавлених сторін та затверджують їх в установленому порядку;

4) організація та координування діяльності робочих груп з розроблення проектів СПО покладається на відповідний відділ ІМЗО;

5) розроблення проектів СПО на основі компетентнісного підходу передбачає:

визначення переліку професійних та інших компетентностей;

формування змісту навчальних модулів;

проведення опитування (анкетування) представників роботодавців, врахування їх пропозиції;

адаптацію змісту компетентностей відповідно до вимог ринку праці, запитів роботодавців, потреб особистості, техніко-технологічних змін у виробництві чи сфері послуг, використанні новітніх матеріалів, методів організації праці тощо;

проведення експертної оцінки.

6) проекти СПО відділ ІМЗО оприлюднює на сайті ІМЗО для громадського обговорення терміном на два тижні. Після отримання пропозицій та зауважень проекти СПО направляються робочим групам на доопрацювання (за необхідності).

Проекти СПО погоджуються та затверджуються в установленому порядку. Структурний відділ ІМЗО створює й оприлюднює банк даних розроблених СПО.

Директор
департаменту
професійної освіти

М. С. Кучинський